

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Władysław Lubaś : polonista i sławista

Author: Aldona Skudrzyk

Citation style: Skudrzyk Aldona. (2019). Władysław Lubaś : polonista i sławista. W: Z. Greń, K. Kleszczowa, Z Zaron (red.), "My z Nich. 3, Spuścizna językoznawców polskich drugiej połowy XX wieku" (S. 145-155). Warszawa : Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego

© Korzystanie z tego materiału jest możliwe zgodnie z właściwymi przepisami o dozwolonym użytku lub o innych wyjątkach przewidzianych w przepisach prawa, a korzystanie w szerszym zakresie wymaga uzyskania zgody uprawnionego.

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

WŁADYSŁAW LUBAŚ (1932–2014)

ALDONA SKUDRZYK
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Władysław Lubaś – polonista i sławista

W swoich wspomnieniach Władysław Lubaś napisał kiedyś:

Mam trzy swoje miasta, chociaż nierodzinne – jednak swoje. W moim kraju to Kraków, gdzie studiowałem i pracowałem kilkanaście lat, Katowice, gdzie mieszkam i gdzie spędziłem dojrzałe lata, i Belgrad, gdzie doświadczyłem wszystkiego. W młodości poststudenckiej – pełnego życia w środowisku naukowym i po trosze artystycznym; nieco później – początków własnego życia rodzinnego, gdy przebywałem z żoną Anną i urodzonym tutaj synem Marcinem – dwa lata; potem już tylko jako obserwator i uczestnik imprez naukowych; spotkań towarzyskich, wyjazdów turystycznych i odwiedzin przyjacielskich. [...] W Belgradzie spędziłem wiele szczęśliwych i pracowitych lat, które zadecydowały o moim naukowym ukierunkowaniu na sławistykę południowosłowiańską i serbską (Lubaś 2007: 319, 328).

Na te trzy miasta możemy – przy koniecznej umowności – spojrzeć jak na filary zainteresowań naukowych Profesora, na etapy poszerzania obszarów

badawczych, przy jednoczesnym przenikaniu się i pogłębianiu badawczych perspektyw i metodologii.

Kraków to miasto startu na naukowej drodze językoznawczych poszukiwań¹. U jej początku studia na Uniwersytecie Jagiellońskim, zwieńczone magisterium (1956) w zakresie filologii polskiej w specjalności językoznawczej oraz uzyskanie po kilku latach na podstawie rozprawy pt. *Nazwy miejscowe południowej części dawnego województwa krakowskiego* stopnia naukowego doktora. Promotorem i mistrzem Profesora (jak często wspominał, do czego przyjdzie tu jeszcze wrócić) był w tym okresie Witold Taszycki, który najpewniej zaszczerpił w nim zainteresowanie onomastyką, historią języka i dialektologią. Początki naukowej działalności Profesora wiążą się z tym właśnie obszarem poszukiwań. Jednocześnie jednak to też początki zainteresowania się sławistyką. Pracując najpierw na stanowisku stażysty (1956–1958), asystenta i adiunkta (1958–1971) na Uniwersytecie Jagiellońskim w Katedrze Języka Polskiego, równocześnie wykładał język polski na Uniwersytecie w Lublanie i na Uniwersytecie w Belgradzie. Odbił też staże naukowe na sławistyce w Getyndze i w Kolonii oraz w Instytucie Języka Katalońskiego w Barcelonie. Podsumowanie tych doświadczeń sławistycznych – studiów serbo-kroatystycznych oraz pracy lektora i wykładowcy na uniwersytetach w Belgradzie i Lublanie stanowiła Jego rozprawa habilitacyjna *Słowotwórstwo południowosłowiańskie nazw miejscowych z sufiksami -ci, -ovci, -inci itp.*, na podstawie której uzyskał na Uniwersytecie Jagiellońskim stopień doktora habilitowanego w zakresie sławistyki w 1971 roku.

I Katowice. Profesor pracuje tu na Uniwersytecie Śląskim od 1970 roku. W notce biograficznej ten czas pracy sprowadza się do kilku faktów: po uzyskaniu habilitacji przeniósł się na Uniwersytet Śląski (1970), gdzie zajmował najpierw stanowisko docenta (1972–1974), a następnie profesora nadzwyczajnego (od 1976). Był tam współorganizatorem i pierwszym dziekanem Wydziału Filologicznego (1973) oraz pełnił funkcję prorektora do spraw dydaktycznych. Równoległe z aktywnością na Uniwersytecie Śląskim Profesor Lubaś był dyrektorem Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie (1979–1991). W roku 1984 uzyskał tytuł profesora zwyczajnego.

Dla polskiej nauki i językoznawczego środowiska Uniwersytetu Śląskiego jest to jednak czas niezwykle ważny. Inspirująca postawa Profesora jako uczonego, badacza języka oraz niezwykle talent dydaktyczny, połączone (na skutek synergii) stały się podstawą stworzenia prężnego środowiska naukowego w młodej wówczas

¹ Choć nie od początku było to oczywiste. Władysław Lubaś pochodził z Żarnowca koło Krosna. Po maturze studiował w Szkole Głównej Służby Zagranicznej, ale po roku zdecydował się na studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim.

śląskiej uczelni, środowiska podejmującego zadania badawcze zarówno metodologicznie nowoczesne, jak i odkrywające nowe przestrzenie przedmiotu badań. Nie byłoby całej dynamiki ówczesnych działań, gdyby nie pasja, z jaką Profesor podchodził do każdego przedsięwzięcia: z zamiłowaniem, z pełnym przekonaniem, z energią, zaangażowaniem i wizją celu. Pasją tą zarażał, ta pasja inspirowała i tworzyła klimat niezwykle owocnego współdziałania, zaangażowania ponad miarę zwykłego opracowywania projektów i wykonywania zadań badawczych.

Jak po latach, we wstępie do swej ostatniej publikacji, wspomina Profesor, to właśnie podjęcie pracy na Śląsku wiąże z genezą „budzących się osobistych autorskich zainteresowań socjolingwistycznych i to tylko w jednym środowisku, ściślej – w polonistycznym środowisku językoznawczym w Katowicach i w Sosnowcu w okresie, gdy w Polsce znajdowały się one w stadium embrionalnym” (Lubaś 2013: 8).

I dalej początki badań socjolingwistycznych uzasadnia następująco:

Rozpoczynając badania języka środowisk miejskich, miałem na uwadze dwa cele: 1) opisanie struktury języka, którym w życiu codziennym i w regionalnych, lokalnych kontaktach posługują się duże grupy zróżnicowanych socjalnie, kulturowo i narodowościowo (etnicznie) mieszkańców wielkich, przemysłowych aglomeracji miejskich, co stwarzało możliwości teoretycznego opracowania nowych metodologii, bo takiej deskrypcji dotąd w Polsce nie znano, 2) uzyskanie poprzez ten opis informacji naukowej na temat faktycznego uzusu miejscowego „języka miejskiego” (interdialektów) obok odmiany standardowej i wypracowanie metod zmiany tego uzusu na odmianę wyłącznie standardową języka polskiego (Lubaś 2013: 12).

Kształtują się zatem jasno cele badawcze socjolingwistyki: odchodzenie od czysto strukturalnego opisu języka ku opisowi społecznych i kulturowych uwarunkowań użycia odmian językowych w wielokulturowym obszarze aglomeracji; wypracowanie metodologii dla takiego opisu oraz metod aktywnej polityki językowej. Każda z tych przestrzeni badawczych będzie ważnym motywem naukowych poszukiwań Profesora, każdej poświęcił wiele ważkich opracowań. Spojrzenie na język przez pryzmat jego społecznie uwarunkowanego użycia stanie się nadrzędną badawczą perspektywą, ponieważ w przekonaniu Profesora tylko taka lingwistyka może stać się nauką uniwersalną, przybliżającą możliwość opisu fenomenu języka.

Ważnym atutem prac Władysława Lubasia jest połączenie jego znakomitego przygotowania teoretycznego z umiejętnością dokonywania wnikliwej analizy, adekwatnych opisów i objaśnień konkretnego materiału językowego. Prymat indukcji (strony eksperymentalnej) nad dedukcją sformułował uczony jako podstawową cechę metody socjolingwistycznej, jaką teoretycznie opisywał i uprawiał w badaniach. Szeroki socjolingwistyczny plan badawczy realizowany na Uniwersytecie Śląskim rozpoczął się od terenowych badań języka miejskiego, czyli

gromadzenia bogatego i różnorodnego materiału żywej polszczyzny, co w efekcie złożyło się na trzy tomy *Tekstów języka mówionego mieszkańców miast Górnego Śląska i Zagłębia* (1978–1980) i służyło do badawczych poszukiwań wielu autorom. Powstające na tej podstawie opracowania miały do dyspozycji materiał nowego typu, dający już podstawy do wszechstronnej analizy o charakterze konwersacyjnym i dyskursywnym. Pierwsze eksperymentalne badania dotyczyły języka miast i procesów interferencyjnych prowadzących do ukształtowania się nowego typu wysoce wariantywnego „języka mieszanego”. W tym obszarze ważnym zagadnieniem było dostrzeżenie wewnętrznej jego stratyfikacji i propozycja teorii trzech typów kontaktów językowych (1979), na trwale związana z nazwiskiem Władysława Lubasia i obecna wciąż w teoretycznej myśli polskiej socjolingwistyki. Ukoronowaniem badań mówionej polszczyzny potocznej jest monumentalne, wielotomowe wydawnictwo: *Słownik polskich leksemów potocznych*, wydawane od 2001 roku w Krakowie, dokumentujące polszczyznę niestandardową, obecną w codziennej komunikacji różnych grup społecznych, w zróżnicowanych sytuacjach komunikacyjnych. Teoretycznym uporządkowaniem i opracowaniem tej odmiany języka – całościowym i wynikającym z analizy ogromnego korpusu tekstów jest monografia *Polskie gadanie. Podstawowe cechy i funkcje potocznej odmiany polszczyzny* (Opole 2003). W zakończeniu tej rozprawy znajdziemy zapowiedź zmian, których dziś jesteśmy świadkami, a które z rzetelnej analizy filologicznej obfitego materiału językowego wynikały już przed laty:

Ze względu na wysoką ekspansywność odmiany potocznej w komunikacji publicznej, zwłaszcza w mediach, w internecie, mającej mocne podstawy uwarunkowań społeczno-kulturowych, przewidujemy, że spowoduje ona w najbliższym czasie ogromne zmiany w ortografii, w systemie wewnętrznym języka, a zwłaszcza spowoduje rewizję świadomości normatywnej, która przejdzie z idealistycznych koncepcji uznawania języka jako autonomicznej wartości do waloryzacji użytkowej (Lubaś 2003: 539).

Przyjęta postawa metodologiczna – oparcie się na analizie autentycznych faktów językowych – obowiązywała w działalności naukowej Profesora niezależnie od tego, czy mowa jest o socjolingwistycznych aspektach współczesnego języka polskiego, czy socjolingwistyce języka serbskiego w świetle socjolingwistyki słowiańskiej, czy o problemach onomastycznych², dialektologicznych a nawet

² Stosowanie metod socjolingwistycznych w onomastyce to nic innego jak stosowanie takich metod lingwistycznych, które uwzględniają dwojaki rodzaj uwarunkowania systemowe: wewnętrzne ukazujące mechanizmy relacji poszczególnych elementów językowych względem siebie i zewnętrzne, wskazujące na relacje składników systemu względem ich użytkowników – nadawców i odbiorców w procesie komunikowania, a więc ich związku z właściwościami nadawców, odbiorców, czasem i przestrzenią komunikowania, wreszcie z sytuacją i celem komunikowania (Lubaś 2013: 69).

stylistycznych³. Dostrzeganie i analiza relacji między językiem i życiem społecznym otwierała wciąż nowe przestrzenie badawcze, wraz z pojawianiem się nowych narzędzi komunikowania, nowych technologii, nowych uwarunkowań politycznych, stąd w naukowych poszukiwaniach Lubasia zainteresowanie językiem mediów, reklamy i polityki. Szczególną uwagę zwraca spojrzenie na nowe zadania polityki językowej w świecie słowiańskim, które – jak uznaje autor, na badaczach socjolingwistyki wymusiły wydarzenia polityczne w Europie po 1990 roku, a więc odniesienie do procesów kodyfikacji nowych języków, zagadnień związanych z globalizacją języków i etno-nacjonalnym separatyzmem (między nacjonalizmem a europeizmem) itd. Aktualność i społeczna istotność podnoszonych problemów musi budzić uznanie.

Jednak w badaniach tak metodologicznie prowadzonych (czyli przy stałym dostrzeganiu związku języka z życiem społecznym) widział Lubaś niezwykle potencjał także dla najistotniejszych poznawczo przybliżeń ogólnoteoretycznych. Postulując, dla przykładu, socjolingwistyczne słowiańskie badania porównawcze – na konkretnym materiale dwóch kategorii gramatycznych: kategorii osoby i wokatiwu rzeczownika – wskazywał przekonująco ważne perspektywy badawcze:

[...] oddziaływanie czynników społecznych w różnych okresach historii na repartycję wariantów gramatycznych w poszczególnych językach słowiańskich (i częściowo indoeuropejskich) prowadzi do wniosku, że językoznawcza metoda socjolingwistyczna może uzupełnić i pogłębić strukturalistyczne metody objaśniania i funkcjonowania języka. Poszukiwania związków zachodzących między rozwojem kategorii i składników systemu gramatycznego (a także leksykalnego i tekstowego) i uwarunkowaniami zewnętrznymi, społecznymi i psychospołecznymi okazują się płodne naukowo. Już na obecnym etapie rozwoju socjolingwistyki porównawczej możemy domniemywać, że istnieją uniwersalia językowe motywowane czynnikami społecznymi (Lubaś 1983: 221).

Wskazania dróg badawczych słowiańskiej socjolingwistyki porównawczej pojawiły się w dorobku Profesora wcześniej – równolegle do rozwijanych w Katowicach badań mówionego języka miejskiego. Badania południowosłowiańskie, przede wszystkim zaś serbska onomastyka zajmowały wśród naukowych zainteresowań i w dorobku Profesora od zawsze ważne miejsce. Ale nie tylko badania. Gdy w 1994 roku Profesor związał się zawodowo z Uniwersytetem Opolskim, kierował tam Katedrą Sławistyki, gdzie znowu (jak w Katowicach) ujawnił swe talenty organizatorskie, gdyż dzięki Jego staraniom otwarto nowe kierunki studiów – serbokroatystykę, serbistykę oraz lektorat języka macedońskiego. Jego

³ Twierdzenie to usiłowałem udowodnić za pomocą faktów językowych. Jest to, jak wiadomo, rewizja poglądów, które głosiły dość powszechnie aprobowaną tezę o czystości klasycystycznego stylu Księcia Biskupa Warmińskiego. Wątpliwości co do „czystości” stylu poety zrodziły się na podstawie dokładnej analizy jego tekstów, ale też z przyczyn teoretycznych [...] (Lubaś 1992: 85).

zasługi naukowe były niezwykle cenione w serbskim środowisku naukowym, co znajduje potwierdzenie w nadaniu mu w 2004 roku na wniosek Katedry Sławistyki i Katedry Języka Serbskiego Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Belgradzie honorowego doktoratu tego Uniwersytetu. Predrag Piper w pośmiertnym wspomnieniu napisał o obecności Władysława Lubasia w serbskiej nauce znamienne słowa:

W historii naukowych i kulturalnych związków między narodami i państwami jedni świecą w oddali i wskazują drogę, inni przekazują idee i doświadczenia, jeszcze inni są jak mosty łączące przeciwległe brzegi, a jeszcze inni prezentują więcej tego typu cech. Kiedy spogląda się na postać profesora Władysława Lubasia z serbskiego brzegu, można powiedzieć, że na wiele sposobów łączył polską naukę i kulturę z serbską. Od ponad pół wieku był jednym z najsilniej obecnych w środowisku serbskim przedstawicieli polskiej lingwistyki (Piper 2014:299).

Równolegle do polonistycznych i sławistycznych badań języka w uwikłaniu społecznym Władysław Lubaś rozwijał swe zamiłowania historyczno-stylistyczne, jest twórcą analitycznych opracowań stylu wybitnych polskich poetów – Kochanowskiego (*Rym Jana Kochanowskiego. Próba lingwistycznej charakterystyki i oceny*. Katowice 1975) i Krasickiego (*Osobliwości językowe poezji Ignacego Krasickiego*. Kraków 1992).

Tak więc niezwykle bogaty dorobek Władysława Lubasia – omówiony z konieczności niewyczerpująco, pokazuje kilka przestrzeni zainteresowań naukowych Profesora: onomastyka polska i słowiańska; socjolingwistyka i polityka językowa; pozastandardowe odmiany języków słowiańskich (dialektologia miejska); język poetycki; język mediów masowych, reklamy i polityki oraz leksykografia (np. opracował koncepcję wielkiego słownika polskich wyrazów potocznych i wydał jako redaktor kilka tomów *Słownika polskich leksemów potocznych*). Dorobek ten z lat 1957–2013 liczy znacznie ponad 700 pozycji, w tym kilkanaście książek i niemalże 400 rozpraw, artykułów, recenzji, sprawozdań o charakterze naukowym, ale także olbrzymi zestaw (ponad 300) artykułów i felietonów, ukazujących się systematycznie od 1960 roku aż po 2006 rok, i popularyzujących wiedzę o języku.

Prace badawcze były publikowane w zdecydowanej większości w Polsce, ale też w Czechach, Słowacji, Rosji, Niemczech (NRD i RFN), Szwecji, Słowenii, Chorwacji, Serbii, Bośni i Hercegowiny, Macedonii, Szwajcarii, Stanach Zjednoczonych.

Władysław Lubaś był człowiekiem niezwyklej aktywności i pasji, członkiem Komitetu Językoznawstwa PAN, Komisji Kultury Języka PAN, organizatorem i pierwszym przewodniczącym Komisji Socjolingwistycznej przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów, członkiem Polskiego Towarzystwa Fonetycznego,

Polskiego Towarzystwa Językoznawczego. Pełnił funkcję przewodniczącego Rady Fundacji dla Rozwoju Humanistyki Śląskiej. Wchodził w skład kilku zespołów redakcyjnych czasopism lingwistycznych, m.in. „*Studia Linguistica Polono-Jugoslavica*”, „*Onomastica*”, „*Stylistyka*”. Był pomysłodawcą i redaktorem rocznika „*Socjolingwistyka*”, wydawanego przez Instytut Języka Polskiego PAN w Krakowie – pierwszego w Polsce periodyku poświęconego badaniom w obszarze socjolingwistyki i pragmatyki językowej.

Za swoją naukową i dydaktyczną działalność był wielokrotnie nagradzany. Otrzymał między innymi Medal Komisji Edukacji Narodowej, został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a jako uczestnik naukowych spotkań slawistów w Serbii otrzymał honorową odznakę Zasłużony dla Kultury Serbskiej, zaś Uniwersytet Śląski uhonorował Go Odznaką za Zasługi dla Uniwersytetu Śląskiego.

Profesor był uczonym wybitnym, świadczy o tym Jego dorobek i dowody uznania, jednak co koniecznie chcę podkreślić, w sposób cechujący wielkie osobowości łączył funkcje wybitnego Uczonego i Nauczyciela – wychowawcy kilku pokoleń językoznawców. Każdy z nas, uczniów Profesora, wie, że to On nas ukształtował. Na początku swej drogi naukowej spotkaliśmy Mistrza. Był dla nas wzorem uczonego, był nauczycielem niezwykłym, atrakcyjnym i niepobłażliwym. Uczył nas rzetelności w badaniach i pieczołowitości wobec faktów językowych, uczył odwagi w poszukiwaniu pól badawczych, w podejmowaniu zadań dotąd niepodjęmowanych, uczył pracy w zespole. A kiedy już – tak potoczyła się historia – nie pracowaliśmy razem, Profesor był nadal – co oczywiste – w naszym życiu obecny, ale i my byliśmy nadal jakoś dla niego ważni: znał nasze książki, cieszył się osiągnięciami, dyskutował, mailował, zachęcał do współpracy. Na kilka miesięcy przed śmiercią, już ciężko chory mailował: „Pani Aldono, chętnie bym zamieścił w *Socjolingwistyce* jakiś Pani artykuł czy recenzję. Zrobiłaby mi Pani prawdziwą przyjemność, gdyby Pani przysłała tekst. Jeszcze raz dziękuję i serdecznie pozdrawiam.” I jeszcze ostatnia wiadomość, którą dostałam na trzy tygodnie przed odejściem Profesora, gdy sygnalizowałam nadchodzący jubileusz Stanisława Grabiasa, pisał wtedy: „Dobrze, że się Pani wybiera do Grabiasa. Był z nami w naszych sosnowieckich czasach. Grabias to też nasza historia. Chętnie bym wydrukował w *Socjolingwistyce* informację o jubileuszu prof. Grabiasa. Mogłaby to być np. notka z samego jubileuszu lub notka biograficzna. Tekst można byłoby złożyć do końca roku 2013.” Tego tomu „*Socjolingwistyki*” Profesor już nie złożył... Zmarł 9 stycznia 2014 roku w Krakowie, a 16 stycznia 2014 został pochowany na Cmentarzu Rakowickim.

To ważny rys osobowości Profesora: z jednej strony – pamięć i zainteresowanie rozwojem naukowym i życiem swoich uczniów i współpracowników, z drugiej zaś – pamięć wdzięczności dla własnych nauczycieli i mistrzów. W ostatniej wydanej za życia publikacji czytamy: „[...] w moim naukowym życiu „wszystko się zaczęło” od terminowania w Krakowie przez kilkanaście lat u mojego Nauczyciela i serdecznego Opiekuna Profesora Witolda Taszyckiego, któremu zawdzięczam tak wiele!

Jak przekonuje o. Józef Maria Bocheński – autorytet jest zawsze relacją – „stosunkiem trójcłonowym między podmiotem, przedmiotem i dziedziną autorytetu”. (Bocheński 1993: 22) Jest się więc ktoś autorytetem dla kogoś, co zrozumiałe, ale co najważniejsze w tej myśli: ma się tę pozycję w jakiejś dziedzinie, w określonym zakresie kompetencji – mówimy wszak o „dziedzinie autorytetu”. Autorytet imponuje, pociąga, kształtuje – nie przez proste naśladownictwo, raczej twórczą kontynuację przyjętej za fundament postawy. Ale staje się także autorytet pewnym horyzontem odniesienia, jeśli rzetelny – jest nim stale. Dla mnie, jak pewnie dla wielu Jego uczniów, Profesor Lubaś pozostaje Autorytetem wyjątkowym.

Bibliografia

Wybrane publikacje Władysława Lubasia

Książki

- Lubaś, Władysław. (1968). *Nazwy miejscowe południowej części dawnego województwa krakowskiego*, „Prace Onomastyczne PAN”, 9. Wrocław, ss. 285 + mapa.
- . (1971). *Słowotwórstwo południowosłowiańskich nazw miejscowych z sufiksami -ci, -ovci, -inci itp.* Katowice, ss. 201 + mapy.
  - . (1973). *Rzeczy, słowa i formy. Rozważania o języku*. Katowice.
  - . (1975). *Rym Jana Kochanowskiego. Próba lingwistycznej charakterystyki i oceny*. Katowice.
  - . (1978). *Teksty języka mówionego mieszkańców miast Górnego Śląska i Zagłębia*, t. 1. Katowice, 354 [wraz z zespołem].
  - . (1979). *Spółeczne uwarunkowania współczesnej polszczyzny. Szkice socjolingwistyczne*, Kraków.
  - . (1980). *Teksty języka mówionego mieszkańców miast Górnego Śląska i Zagłębia*, t. 2, część I i II. Katowice, I – ss. 270, II – s. 241 [wraz z zespołem].
  - . Urbańczyk, Stanisław. (1990). *Podręczny słownik poprawnej wymowy polskiej*. Kraków–Katowice.

- . (1992). *Osobliwości językowe poezji Ignacego Krasickiego*. Prace Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie, nr 77. Kraków, 100.
- . (2002). *Studije iz srpske i južnoslovenske onomastike i sociolingvistike*. Beograd.
- . (2003). *Polskie gadanie. Podstawowe cechy i funkcje potocznej odmiany polszczyzny*. Opole.
- . (2006). *Język w komunikacji, w perswazji i w reklamie*. Dąbrowa Górnicza.
- . (2009). *Komparacja współczesnych języków słowiańskich. Polityka językowa*, t. 4. Opole.
- . (2013). *Studia socjolingwistyczne*. Opole.
- . (2002–2006). *Słownik polskich leksemów potocznych*, red. tom I–VI. Kraków.

Artykuły i rozprawy

- . (1963). *Nazwy terenowe powiatów jasielskiego i krośnieńskiego*. Cz. 1. „Onomastica”, VIII, 1963, 195–236; Cz. 2. „Onomastica”, IX, 1964, 123–163.
- . (1970). *Dzierżawcze nazwy geograficzne z sufiksem -ica w językach południowosłowiańskich*. „Onomastica”, XV, 71–124.
- . (1971). *Patronimiczne nazwy miejscowe z formantem -ci, -ovci / -evci, -inci w języku słoweńskim*. „Onomastica”, XVI, 18–40.
- . (1975). *Badania nad językiem jako punkt wyjścia dla ustalenia i realizowania polityki językowej*. W: *Rola nauk społecznych w humanizacji środowiska wielkoprzemysłowego*, (red.) J. Kantyka, W. Lubaś. Katowice, 62–69.
- . (1976). *Badania nad językiem mieszkańców Katowic*. W: *Miejska polszczyzna mówiona*, (red.) W. Lubaś, „Prace Naukowe UŚ w Katowicach” nr 103, 41–47.
- . (1977). *Opinia społeczna a polityka językowa*, „Socjolingwistyka” 1, 38–45.
- . (1978). *Typ kontaktu językowego a wariantywność nazw własnych we współczesnej polszczyźnie*. „Prace Językoznawcze” 4, (red.) W. Lubaś, A. Wilkoń. Katowice, 7–15.
- . (1979). *Socjolingwistyka jako metoda badawcza*. „Socjolingwistyka” 2, 11–27.
- . (1980). *Polskie nazwy osobowe w akcie mowy*. „Socjolingwistyka” 3, 53–58.
- . (1982). *Socjolingwistyka – metoda interdyscyplinarna*. „Socjolingwistyka” 4, 11–18.
- . (1982). *Teoria i metody socjolingwistyczne*. „Poradnik Językowy”, z. 4, 199–212.
- . (1983). *Poljska sociolingvistika. Teorija i praksa*. W: „Zbornik za filologiju i lingwistiku”, XXVI, z. 2. Nowy Sad, 7–25.
- . (1983). *Słowiańska socjolingwistyka porównawcza. Możliwości badawcze*. „Poradnik Językowy”, z. 4, 209–221.
- . (1984). *Metoda socjolingwistyczna w badaniach onomastycznych*. „Makedonski jazik” XXXV, 159–167.
- . (1986). *Istota potoczności*. „Biuletyn PTJ” 40, 85–90.
- . (1986). *Kiedy kodyfikacja może być skuteczna?* Macedonian Academy of Sciences and Arts. Skopje.

- . (1989). *Sposoby potocznego wartościowania polszczyzny współczesnej*. W: „Primi sobranie pestrých glav”, Slavistische und slaven kundliche Beiträge für Peter Brang zum 65. Geburtstag, Slavica Helvetica, Band 33, Peter Lang Bern–Frankfurtam Main–New York–Paris, 497–503.
- . (1990). *Aspects of polish sociolinguistics*. „Socjolingwistyka” 9, 9–27.
- . (1992). *Translacja nazw własnych w różnych sytuacjach komunikacyjnych*. W: *Język polski jako język obcy*, (red.) S. Grabias. Lublin, 13–21.
- . (1995). *Wariantywność w kodyfikacji językowej*. W: *Kultura języka dziś*, (red.) W. Pisarek, H. Zgólkowa. Poznań, 30–37.
- . (1995). *Zainteresowania nowszej polskiej socjolingwistyki*. „Studia Slavica”, 2, 17–26.
- . (1995). *Najnowsza polszczyzna oficjalna*. „Makedonski jazik”, XL–XLI, 1989–1990. Skopje, 307–314.
- . (1996). *Teoretycznie i praktycznie o między dialektologią a socjolingwistyką*. W: *Studia dialektologiczne I*, (red.) B. Dunaj, J. Reichan. Kraków, 41–46.
- . (1996). *Polszczyzna wobec najnowszych przemian społecznych*. W: *O zagrożeniach i bogactwie polszczyzny*. Forum Kultury Słowa. Wrocław, 53–161.
- . (1996). *Kłopoty z wyodrębnieniem potocznej leksyki polskiej*. W: *Studia z leksykologii i gramatyki języków słowiańskich*. Kraków, 7–16.
- . (1996). *Naruszanie kodyfikacji w polszczyźnie ogólnej*. „Acta Facultatis Philosophicae Universitas Ostraviensis”, Č. 3. Ostrava, 51–61.
- . (1997). *O sytuacji języka macedońskiego*. W: „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Opolskiego”, „Sławistyka” 2, 23–29.
- . (1998). *Czy powstanie śląski język literacki?* „Język Polski” LXXVIII, z. 1–2, 49–56.
- . (1998). *Pożytki z socjolingwistyki*. W: *Nowe czasy, nowe języki, nowe i stare problemy*, (red.) E. Jędrzejko. Katowice, 43–50.
- . (1998). *Socjolingwistyczne podłoże przemian w położeniu języków słowiańskich w czasie transformacji państwowych i ustrojowych*. „Z Polskich Studiów Sławistycznych. Językoznawstwo”. Warszawa, 183–188.
- . (1999). *Potoczna odmiana polszczyzny*. W: *O kształcie języka*. *Studia i rozprawy*, (red.) B. Wyderka. Opole, 18–26.
- . (1999). *Co jest teraz ważne w polskiej polityce językowej?* W: *Polska polityka językowa na przełomie tysiącleci*, (red.) J. Mazur. Lublin, 25–36; „Socjolingwistyka” XVI. Kraków 2000, 111–120.
- . (2000). *Polityczne uwarunkowania nowej sytuacji języków słowiańskich*. „Socjolingwistyka” XVI. Kraków, 7–18.
- . (2000). *Rola słownictwa potocznego ostatniego dziesięciolecia*. W: *Słownictwo współczesnej polszczyzny w okresie przemian*, (red.) J. Mazur. Lublin, 59–68.
- . (2000). *Słownictwo potoczne w mediach*. W: *Język w mediach masowych*, (red.) J. Bralczyk i K. Mosiołek-Kłosińska. Warszawa, 83–95.

- . (2000). *O płynności kategorii językowych w słowotwórstwie potocznej odmiany polszczyzny*. W: *Sbkrovište slovesnoe. Studia slawistyczne ofiarowane Profesorowi Jerzemu Ruskowi na 70. urodziny*. Kraków, 73–78.
- . (2000). *Tożsamość regionalna w języku (na przykładzie polszczyzny śląskiej)*. W: *Kultura wobec kręgów tożsamości*, (red.) T. Kostyrko, T. Zgółka, Poznań–Wrocław, 191–202.
- . (2001). *O funkcji identyfikacyjnej języka*, „Prace Językoznawcze”, t. 26. Katowice, 142–152.
- . (2001). *Język potoczny*. W: *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Język polski*, (red.) S. Gajda. Opole, 220–242.
- . (2001). *O tzw. formantach potocznych*. W: *W świecie słów i znaczeń*. Gdańsk, 162–168.
- . (2002). *Perswazja – manipulacja – demagogia – nowomowa*. „Studia Slavica” VI. *Slavistica osudem i volbou, K 75. narozeninám prof. Jiřího Damborského*, nr 6. Ostrava, 167–173.
- . (2002). *Frazeologizmy w słownikach (Przyczynek do dyskusji o sposobie prezentowania idiomów w słowniku gwarowym)*. W: *Studia dialektologiczne. II*, (red.) J. Okoń, B. Dunaj. Kraków, 235–242.
- . (2002). *Rym – zużyta konstanta wiersza?* W: *Dzieło literackie i książka w kulturze. Studia i szkice ofiarowane Profesor Renardzie Ociecek w czterdziestolecie pracy naukowej i dydaktycznej*. Katowice, 379–387.
- . (2003). „Nowomowa” – dwadzieścia lat później. W: *Anabasis. Prace ofiarowane Profesor Krystynie Pisarkowej*. Kraków, 167–173.
- . (2003). *Nowe zadania polityki językowej w świecie słowiańskim*. „Socjolingwistyka” XVII. Kraków, 7–26.
- . (2005). *Sytuacja polszczyzny po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej (Prognoza)*. W: *Ogród nauk filologicznych. Księga jubileuszowa poświęcona Profesorowi Stanisławowi Kochmanowi*, (red.) M. Balowski, W. Chlebda. Opole, 381–390.
- . (2005). *Zmieniać czy ulepszać polską politykę językową?* W: *Polska polityka komunikacyjnojęzykowa wobec wyzwań XXI wieku*, (red.) S. Gajda, A. Markowski, J. Porayski-Pomsta. Warszawa, 60–73.
- . (2007). *Typy współczesnych polskich kontaktów komunikacyjnych a wariacja językowa*. W: *Na językoznawczych ścieżkach. Prace ofiarowane Jerzemu Podrackiemu*, (red.) A. Mikołajczuk, R. Pawelec. Warszawa, 97–102.
- . (2007). *Destrukcja struktury czy budowa nowego systemu – czyli o języku naturalnym w dyskursie internetowym*. W: *Społeczeństwo informacyjne*, (red.) K. Wódz, T. Wiczorek. Dąbrowa Górnicza, 23–37.
- . (2007). *Puryzm we współczesnej polityce językowej w krajach słowiańskich*. W: „Z Polskich Studiów Slawistycznych”. Seria II. Językoznawstwo. Warszawa, 119–127.
- . (2007). *Serbska wojna o cyrylicę*. W: *Amoenitates vel lepores Philologiae*, (red.) R. Laskowski, R. Mazurkiewicz. Kraków, 550–557.

- . (2007). *Szkic o polityce językowej Rosji*. „Socjolingwistyka” 21, 29–65.
- . (2008). *Jak język w krajach słowiańskich „utożsamia” i „identyfikuje” narodowość?* W: *Tożsamość a język w perspektywie slawistycznej*, (red.) S. Gajda, Opole, 133–148.
- . (2008). *Czeska polityka językowa*. „Bohemistyka”. VIII, 1–4/2008, 183–206.
- . (2010). *Obscena w kulturze języków słowiańskich*. W: *Silva rerum philologicarum*, (red.) J. Gruchała, H. Kurek. Kraków, 193–199.
- . (2011). *Czy możliwe jest podniesienie „polszczyzny śląskiej” do statusu języka regionalnego i pomocniczego?* [w:] *Kalejdoskop tematów śląskich. Zbiór studiów filologicznych*, (red.) K. Kossakowska-Jarosz, M. Iżykowska. Opole, 63–68.

Pełny zestaw prac Profesora znaleźć można w dwu opracowaniach:

- Lubaś, Władysław. (2002). *Bibliografia prac naukowych profesora Władysława Lubasia za lata 1957–2001*. Oprac. E. Kuryło, H. Jaroszewicz. W: *Język w przestrzeni społecznej*, (red.) S. Gajda, K. Rymut, U. Żydek-Bednarczuk. Opole, 21–41.
- . (2013). *Bibliografia prac naukowych prof. dra hab. Władysława Lubasia (lata 2000–2011)*. W: Władysław Lubaś. *Studia socjolingwistyczne*. Opole, 367–372.

Publikacje cytowane

- Bocheński, J.M. (1993). *Co to jest autorytet?* W: J. M. Bocheński, *Logika i filozofia. Wybór pism*. Warszawa.
- Lubaś, Władysław. (1983). *Słowiańska socjolingwistyka porównawcza. Możliwości badawcze*. W: „Poradnik Językowy”, z. 4, 209–221.
- . (1992). *Osobliwości językowe poezji Ignacego Krasickiego*. Kraków.
- . (2007). *Mój naukowy Belgrad*. W: *Шездесет година Института за српски језик САНУ: зборник радова I*. Ур. Срето Танасић. Београд: Институт за српски језик САНУ, 319, 328.
- . (2013). *Metoda socjolingwistyczna w badaniach onomastycznych*. W: Lubaś W. *Studia socjolingwistyczne*. Opole.
- Piper, P. (2014). *Profesor Władysław Lubaś i serbska slawistyka*. W: „Postscriptum Polonistyczne”, nr 1 (13), 299–303.